

<http://jates.org>

Journal of Applied Technical and Educational Sciences jATES

ISSN 2560-5429

Open-air schools in Hungary - A countrywide overview

Éva Klára Boros Vajtáné ^{a,b}

^a Erdei Iskola Egyesület, Miklós tér 1., Budapest 1035, Magyarország, eva.boros@freemail.hu

^b Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola és Óvoda, Török István u. 13., Pécs 7628, Magyarország, eva.boros.vajta@gmail.com

Abstract

In the recent years a plenty colleagues and institution leaders reached out for help to us. The most frequent problems were in connection with documentation, organization, funding and the concepts of the open-air schooling. The question arose whether these problems are general or just specific and if there are such areas, where our colleagues expect assistance. In order to answer these questions we conducted a questionnaire-based survey with all of the Hungarian educational institution that are listed in the national educational database. The questionnaire is established in order to gather new information about the quantity of the demanded funds, the composition of the actors in open-air school movement, the different methods of the provided services. In this study I am going to summarize my experiences referring to the advantages of the open-air schooling educational method.

Keywords: open-air school, the forms of educational organization, survey, school, education, community building

Erdei iskolák Magyarországon – Országos helyzetkép

Vajtáné Boros Éva Klára ^{a,b}

^a Erdei Iskola Egyesület, Miklós tér 1., Budapest 1035, Magyarország, eva.boros@freemail.hu

^b Néri Szent Fülöp Katolikus Általános Iskola és Óvoda, Török István u. 13., Pécs 7628, Magyarország, eva.boros.vajta@gmail.com

Absztrakt

Az elmúlt években többnyire fogalmi, támogatási, és jelentős szervezési, dokumentálási problémákkal fordultak egyesületünkhöz segítségért. Felmerült, hogy vajon ezek általános problémák? Vannak-e még olyan területek, ahol segítséget várnak a kollégák, intézményvezetők? Ezért egy kérdőíves felmérést végeztünk a KIR adatbázisában szereplő összes oktatási intézmény megkeresésével. A kérdéseket, úgy állítottuk össze, hogy adatokat tudjunk szolgáltatni a várható támogatási igényről, az erdei iskolázás szereplőinek összetételéről, szolgáltatások módjáról, és megismerjük a jelenlegi gondokat, azokat a területeket, ahol az intézmények segítséget várnak programjaik szervezéséhez, megvalósításához.

Ebben a tanulmányban a felmérés azon tapasztalatait foglalom össze, melyek a módszer előnyeit, szervezési lépéseit és nehézségeit érintik.

Kulcsszavak: erdei iskola; tanulászervezési forma; felmérés, iskola, oktatás, közösségfejlesztés

„Az iskola dolga, hogy megtaníttassa velünk, hogyan kell tanulni, hogy felkeltse a tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítsa bennünket a jól végzett munka örömeire és az alkotás izgalmára, hogy megtanítsa szeretni, amit csinálunk, és hogy segítsen megtalálni azt, amit szeretünk csinálni.”

(Szent-Györgyi Albert)

1. Bevezető

„Ezek a mai fiatalok...” „A mai gyerekek már nem olyanok” Az én időmben több tisztelete volt a tanítónak!” „Én is így tanultam, a mai gyerekek is meg tudják így tanulni!” Talán hallottuk már ezeket a „szállóigéket”. Sőt ha teljesen őszinték vagyunk magunkhoz már mondtuk vagy legalább gondoltunk hasonlókat. De miért?

Mert értetlenül néz velünk szembe a diák? Nem érti, miért kell ezt vagy azt megtanulni? Miért nem számolhat számológéppel, amikor már a telefonjában is van? Miért kell tudni, mit esznek a lemmingek? Egyáltalán kik vagy mik azok a lemmingek? Miért kell gyötrődni a mértékváltással?

Vagy, épp ellenkezőleg! Ártatlanul, vagy pimaszul olyat kérdez, amiről fogalmunk sincs. Olvasta a neten, látta a tévében, madárgyűrűzés közben hallott róla. Ügyesebben bánik a számítógéppel, mint mi valaha fogunk, pedig mi tanítottuk neki az alapokat.

A MAI ISKOLA NEM RELEVÁNS! Mit jelent ez? Olyan tartalmakat tanítunk, melyek nem szükségesek, vagy nem tanítjuk meg használni az elméleti ismereteinket, illetve a tegnapot tanítjuk. A mai fiatalok tényleg nem olyanok, mint mi voltunk hajdanán. De természetesen mi sem voltunk olyanok, mint nagyanyáink! Ez így természetes. A mindent tudó tanító („falu esze”) eszményét fel kell váltani a „mindent tudom, hol keresd, hogy tanuld” tanítónak. A tisztelet csak így maradhat fenn! Egyszóval folyamatos megújulás (innováció) szükséges az oktatás területén is.

2. Az erdei iskola sajátosságai, a benne rejlő lehetőségek

A bevezetőben már utaltam rá, hogy az oktatási rendszer megújítása folyamatosan szükségzerű. A diákokkal olyan tanulási technikákat kell megismertetnünk, melyek közül választva mindenki megtalálja azt a hatékony módszert, mely az élete során segíti az új ismeretek, készségek elsajátításában, fejlesztésében. Ám nem mindegy, milyen tanulási tartalmakkal, környezetben próbáljuk mindezt megtenni. Legfontosabb feladatunk a hitelesség és az életre, az elméleti tudás használatára felkészíteni a tanulókat. A hagyományostól eltérő tanulási környezet, komplex ismeretet nyújtó munkaformák választásának indokai:

- A tanulókat körülvevő, inger-gazdag környezet, az iskolától is több oldalról támogatott, szinte minden érzékszervre ható munkaformákat igényel.
- A szemléletmód váltással előtérbe kerülnek azok a tanulástámogatások, melyek az önálló ismeretszerzést segítik.
- A társadalmi elvárások jó együttműködő képességgel rendelkező, döntésképes, önállóan dolgozni tudó munkaerőt várnak.
- A család szerkezetének megváltozása (nagy szülők kiszorulása a család mindennapjaiból, szülők munkahelyi elvárásai, stb.) több, illetve más jellegű feladatokat ró az iskolára, mint régebben.
- „A hagyományos iskola a szélsőséges fejlettségbeli különbségekkel nem tud mit kezdeni. Nem a meglévő szinthez igazítja a munkát, hanem az osztályok átlagát figyelembe vevő tantervi anyagot tanítja, ami a gyerekek jelentős részének emészthetetlen. Ennél is nagyobb károkat okozó csődje a társas viselkedés, szociális készségek fejlődésében érhető tetten. A fejlődési görbék ötéves korig 50–70 százalékpontos átlagot érnek el, majd ellaposodnak, a fejlődés leáll, sőt a készségek többségének görbéi különböző mértékű visszafejlődést jeleznek.” (Nagy J., 2007)
- Az írásbeli kultúrát az audio-vizuális, digitális kultúra váltja fel.

2.1. Erdei iskola módszer jellemzői

A felmérés azt mutatta, hogy a fogalmak, módszerek célja, megvalósítási módja még a kollégák körében sem egyértelmű. Tekintsük hát át a legfontosabb jellemzőket!

2.1.1. Fogalmi, meghatározási kérdések

„Az erdei iskola az anyaiskola székhelyétől különböző helyszínű, a környezet adottságaira építő, többnapos tanulásszervezési forma. A terepi ismeretszerzést közös cselekvéshez köti. A tanítás helyszínével szorosan és szervesen összefügg a tananyag, a képességfejlesztés és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció.” (2001 márciusában szervezett Erdei Iskola Konferencia záróülésén elfogadott hivatalos meghatározás szerint.)

2.1.1.1. Jellemzői röviden

Célja: a komplex cselekvés alapú megismerés, közösségfejlesztés;

kiinduló pontja: az adott helyszín;

eredménye: hatékonyabban együttműködő közösség, biztosabb tudás;

jellege: folyamat-orientált;

helyszíne: az iskolától, lakóhelytől eltérő helyszínen, többnyire bentlakásos;

célcsoport: osztályközösség;

ideje: tanítási időben, 3 – 5 nap egybefüggően;

dokumentálása: naplóban a tanmenetnek megfelelően;

főbb jellemzői, lépései: felfedezés; együttlét, „együttélés”, heterogén csoport, élmény, személyiség és közösségfejlesztés.

2.1.1.2. *Összehasonlítás más tanulásszervezési módokkal*

A cselekvésen alapuló komplex többnapos tanulásformák (témahét, projekthét, tanulmányi kirándulás, terepgyakorlat, szaktábor) fogalmi meghatározását próbáltam megkeresni a szakirodalomban. (Makádi M., 2009.; Vekerdy T., 2005; Közművelődési Fogalomtár, 2012)

Sikerült is, bár nem mindenhol teljes a meghatározás, van fogalom, módszer, aminek alig találni rá a leírására és van, amelyik ezerféle verzióban szerepel. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a kollégák mást és mást értenek erdei iskolázáson. Jó lenne, ha az oktatási rendszer dokumentumai között elkészülne egy fogalomtár, mely ezeknek a módszereknek a meghatározását, legjellemzőbb vonásait egységesen tartalmazza.

Felmerül a kérdés, miért fontos ez? Ha egy új tanulásszervezési mód bevezetését szeretnénk az iskolában szorgalmazni első lépésként tisztázni kell annak minden aspektusát, hogy lássuk, vállalható-e az intézmény számára.

A cselekvésen, komplex megismerésen alapuló tanulásformák mindegyikét hatékony, és kihasználható eljárásnak, módszernek tartom, nem csak a környezeti nevelés tekintetében. Fontos, hogy ezek ne mosódjanak össze, mindegyik külön élvezzen támogatást.

Jelen írásomban az erdei iskola vonatkozásait tervezem kiemelten kezelni, nézzük, mi szól az erdei iskola tanulás szervezés bevezetése, folytatása mellett:

2.2. *Az erdei iskola három legfontosabb sajátossága:*

- A tanítás hagyományostól eltérő formája, mely **kiszakítja** a tanulót a megszokott **környezetből**, iskolai munkaformából – KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS

- **Más** – leginkább vidéki, falusi, - **életmódot, kultúrát, tájat, környezetet** annak jellegzetességeit ismerik meg a tanulók (de városban is tarthatunk erdei iskolát), -
HELYI ADOTTSÁGOKRA ÉPÍT
- **Módszereire** a tapasztalati tanulás, a tapasztaltak önálló, kiscsoportos komplex feldolgozása, élménypedagógia és játékoság jellemzi. – HASZNOS TUDÁS

Tanulmányom későbbi fejezeteiben bemutatott kérdőíves felmérés válaszai alapján úgy érzem fontos kiemelni még, hogy nem iskolatípushoz kötött. Azt gondolom, az együtt tanuló diákok közössége minden életkorban és iskola típusban fejleszthető. A csapatban együtt dolgozás a kooperáció képességének alakítása, fejlesztése alapfeladata az életre való felkészítés folyamatában az intézményeknek.

2.3. Tévhitek az erdei iskola módszerről

2.3.1. Fakultatív, szabadidős tevékenység - tábor vagy kirándulás

Nem kirándulás, tábor, szabadidős tevékenység ám az is van benne. Vannak közös vonásaik, de lényeges különbség, hogy az erdei iskola tantervi anyagot feldolgozó tanulásszervezési forma. Ezért fontos, hogy szorgalmi időszakban egybefüggően többnapos formában, osztály szinten szervezzük. Elengedhetetlen a pedagógusok együttműködése a szervezés során, hiszen minden műveltségterület aktuális tananyagát tartalmazza.

2.3.2. Terepfoglalkozás, csak természetismeret

Az iskola székhelyétől eltérő helyszínű, a helyszín, a környezet adottságaira épít ugyan, de nem csak a természeti adottságokra. A helyszínhez kapcsolódó komplex tartalmakat dolgoz fel minden tantárgy vonatkozásában.

Jellemzője a Tapasztalati tanulás – élménypedagógia, önálló ismeretszerzés. Hasznosítható gyakorlati tudást nyújt, tanultak alkalmazását segíti természetes tanulási helyzetek kialakításával.

2.3.3. Bárki vezetheti, vagy csak erdei iskola szolgáltató programja elegendő

Az erdei iskola/óvoda módszernek legfontosabb elemei a képességfejlesztés közösségépítés, ismeretszerzés közös cselekvéssel mely változatos, komplexitást interaktivitás igénylő élménypedagógiai módszerek alkalmazásával valósítható meg. Képességet fejleszteni, közösséget építeni, csak az a szakember tud, aki jól ismeri a gyerekeket, kapcsolataikat,

módszertanilag fel van készítve ezekre a feladatokra. Ezért jó, ha az osztályfőnök vezeti vagy legalább aktív részese. Kitűnő színtere a(z)

- munkára, önellátásra szoktatásnak,
- önismeret, személyiség, osztályközösség fejlesztésének,
- a tanulók mélyebb megismerésének, rejtett értékeik, képességeik felfedezésének,
- fenntartható ökológikus életmód megélésére, otthon is fenntartható szokásrend kialakítására

2.4. Milyen értékek rejlenek az erdei iskola módszerben?

Folyik az oktatásról, köznevelésről a vita. Feladata-e az iskolának a nevelés? És ha igen, melyik a fontosabb? Én azt gondolom, érzelmek, értékrend nélkül nem sokat ér a tudás!

Az iskolában sokat hangoztatott az értékek átadása. Jó tisztázni, milyen értékeket kívánunk közvetíteni, és a nevelési folyamat szempontjából rangsoroljuk őket. Néhány ilyen példa, az erdei iskolázás során hangsúlyosan előkerülő értékek közül az „Értékek bizottság” (1989) összeállítása alapján készült példasorból (Tornyosi Nagy É. 2006):

1. A biológiai létre vonatkozó értékek:
  - az élet tisztelete,
  - az egészség, az egészség megőrzésének igénye,
  - egészséges életmód iránti igény,
  - felelősség utódainkért.
2. Az belső harmónia értékei:
  - önmagunk ismerete, vállalása,
  - önuralom, kudarctűrés,
  - a jól végzett munka örömeinek átélése,
  - nyitottság az örömeire,
  - önmagunk megbecsülése,
  - felelősség saját sorsunkért,
  - rugalmasság, a változó feltételekhez való alkalmasság.
3. társas kapcsolatok értékei:
  - kulturált viselkedés, kommunikáció,
  - alkalmazkodás társainkhoz,
  - előítélet-mentesség,
  - készség az együttműködésre, kooperativitás,

- megbízhatóság, becsületesség, szavahihetőség,
- nyitottság mások gondolata, érzései iránt,
- együttérzés, empátia,
- tolerancia,
- konfliktusok vállalása,
- megbocsátani tudás,
- család tisztelete,
- titoktartás.

4. Társadalmi értékek

- igény a sokoldalú, folyamatos önképzésre,
- a tévedéshez való jog elismerése,
- a szépség, az esztétikum iránti fogékonyság,
- a hasznos, értelmes munka öröme,
- kötelességtudat, szorgalom, kitartás, céltudatosság,
- rendszeresség, módszeresség, alaposág,
- a munkánk eredménye iránti igényesség,
- a „szűkebb haza” (táj, tájegység) szeretete, megóvása,
- nemzeti múlt megismerése, nemzeti, népi hagyományok kulturális kincsek ismerete, védelme,
- a nemzeti kisebbségek kultúrájának, hagyományainak védelme,
- más népek nemzeti érzéseinek, identitásának tisztelete.

5. A világra vonatkozó értékek:

- természeti környezet, ökológiai egyensúly védelme,
- felelősségvállalás a jövőért,
- európai hagyományok, kulturális örökség ismeretére törekvés,
- együttműködés más népekkel, nemzetekkel.

Nem egyszerű ezeknek az értékeknek a megértése és elfogadtatása a tanulóinkkal, de egy élhető világban a többségük nélkülözhetetlen.

2.5. Egyéniség - Az egyéni bánásmód lehetőségei a program során

Az egyéni bánásmódot igénylő tanulók azok, akikre a törvény is előírja, hogy jobban odafigyeljünk, támogassuk előre jutásukat minél változatosabb, hatékonyabb módszerekkel. Az erdei iskola tanulásszervezési forma lehetőséget kínál bizalmi légkör kialakítására, önálló

cselekvésre, problémamegoldásra, kreativitás kibontakoztatására, az összes diák jobb megismerésére, ezáltal személyre szabott motiváció tervezésére.

A feladatokat a kitűzött célhoz igazítjuk, de az egyéni adottságoknak (egyéniség, szocializáció, életkor) megfelelően kínálhatunk személyre szabott (tanulási típusoknak megfelelő), teljesíthető, vagy választható feladatokat. Az ismeretszerzés valódi terepen folyik, valódi szemléltető eszközökkel és a feladatok is az életben használható tudást mutatják be. Az erdei iskolázás az egyik leghatékonyabb módja az egyéniség megismerésének figyelembevételének, fejlesztésének. És itt mindenki egyéniség!

3. Országos kérdőívünk tapasztalatai

A bevezetőben már érintettem, hogy az oktatás napjainkban még mindig többnyire azzal küzd, hogy nem tud mit kezdeni az egyéniséggel, főképp a különleges figyelmet igénylő diákokkal. (Itt a szaknyelvi sajátos nevelési igényű (SNI), beilleszkedési, tanulási és magatartási problémákkal küzdő (BTM), illetve tehetséges gyerekekre gondolok.) Véleményem szerint minden gyerek tehetséges valamiben, és természetesen különleges figyelmet érdemel. Beismerem, ennek felismerése és méltó fejlesztése nem kis feladat a lelkiismeretes pedagógus számára. A tantermi keretek és a szigorúan behatárolt tanórai idő nagyon szűkös lehetőségeket biztosít a fiatalok mélyebb megismerésére, ami pedig az egyéni fejlesztésük és segítségük alapja lenne. Ezért nagy a jelentősége az erdei iskola módszernek.

Egyesületünk egyik legfőbb célja ennek a módszernek a támogatása, a szervezés, megvalósítás segítése, a felmerülő nehézségekben támogatás nyújtása. Ahhoz, hogy jobban megismerhessük ezeket a kérdéseket, a cikk elején említett az „*Erdei iskola szervezési kérdései az oktatási intézményekben*” című 2016-ban végzett kérdőíves felmérés tanulságait itt foglalom össze.

(1. sz. melléklet) Szeretném bemutatni, hogy az erdei iskolázás módszerének, mint oktatásszervezési eljárásnak milyen a megítélése, helye oktatási rendszerünkben.

3.1. Néhány adat a kitöltőkről:

A kérdőívet az összes magyarországi közoktatási intézménynek kiküldtük (KIR adatbázisa alapján). A kitöltési arány közel 25%-os volt, a megkeresett 5771 intézményből 1193 kiértékelhető kérdőív érkezett vissza. A kitöltő intézmények különböző szempontú besorolásának százalékos megoszlását az alábbi ábrák mutatják. Az intézménytípusok szerinti

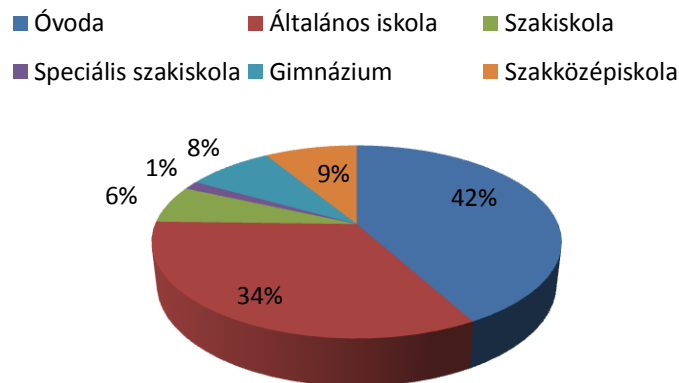

megoszlás a válaszoló intézmények esetében közel azonos a KSH szerinti intézményi százalékos mutatókkal (2. ábra), így a valós arányoknak megfelelően végezhető el az oktatási intézmények profiljának megfelelő összehasonlítások, értékelések. Hasonlóan a fenntartó szerinti megoszlás is közelít a valós arányhoz. (3. ábra) Magyarország oktatási intézményeinek település szerinti megoszlása is szinte egybeesik a mért iskolák, óvodák százalékos megoszlásával. (1. ábra)

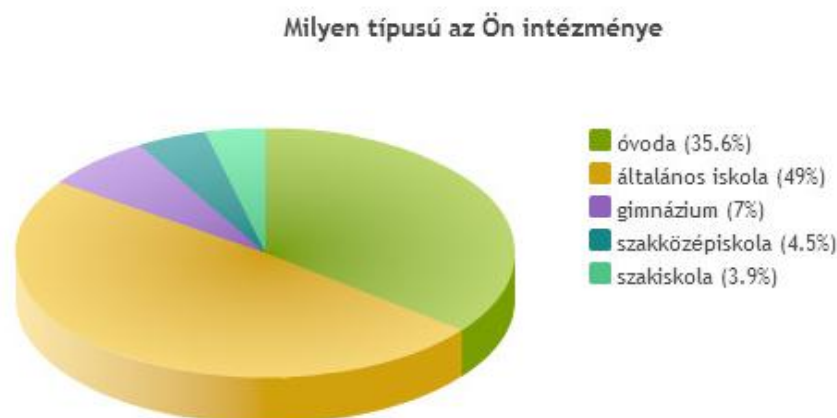
1. ábra Székhely szerinti megoszlás

Intézménytípus szerinti megoszlás 2014/15

1

¹ Oktatási adatok 2014/15 - <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1415.pdf> (2019.07.15.)

2. ábra Intézménytípus szerinti megoszlás

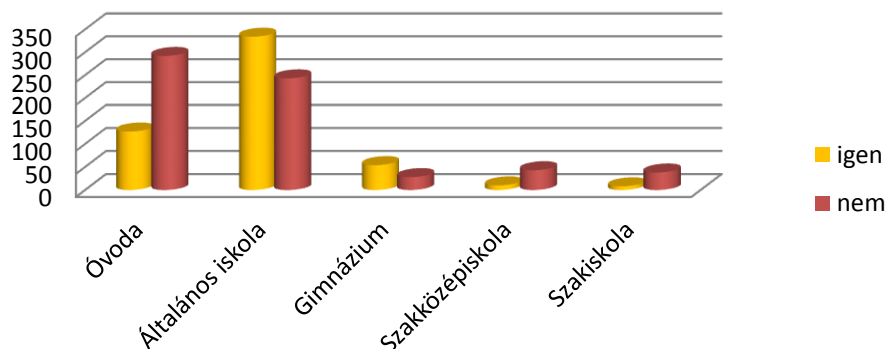

3. ábra Fenntartó szerinti megoszlás

A kitöltőkre vonatkozó adatokból, illetve arányukból az összes intézményhez viszonyítva elmondhatjuk, hogy az általános iskolás korosztály nevelésével foglalkozó intézmények érzik leginkább magukénak ezt a módszert. Ilyen iskolákból érkezett az összes válasz 49%-a, szemben az általános iskolák csupán 34%-os arányával. A szakközépiskolai és szakiskolai kitöltők alacsonyabb aránya (a mintában 8%, szemben az országos 16%-kal), illetve levélben érkezett visszajelzések azt mutatják, hogy a szakmai középiskolák zöme úgy gondolja, az ő intézményükbe nem szervezhető erdei iskola. A gimnáziumokból érkezett válaszok aránya (7%), nagyjából megfelel a KSH statisztika szerinti aránynak (8%). Az óvodák többsége nem érzi magát igazán érintve (36 % a válaszokban, szemben a 41%-os intézményi aránnyal), főként azért, mert a bentlakásos formát nem tartják összeegyeztethetőnek az életkori sajátosságokkal. Ezt támasztja alá a válaszadók megoszlása is az erdei iskola szervezése tekintetében is (4. ábra). Itt iskolatípusok szerinti bontásban látjuk az erdei iskolát szervező, illetve nem szervező, de válaszoló intézmények darabszámát.

Az igenek száma a választ küldő általános iskolákban és gimnáziumokban meghaladja az erdei iskolát nem alkalmazó intézmények számát. Az óvodák, a szakközépiskolák és a szakiskolák jelentős többségében viszont nem szerveznek erdei iskolát. Az ilyen nem szervezők aránya az összes válaszadó 56 %-a volt.

Erdei iskolázók megoszlása intézménytípus szerint

4. ábra Erdei iskolázók / óvodázók megoszlása intézmény típus szerint

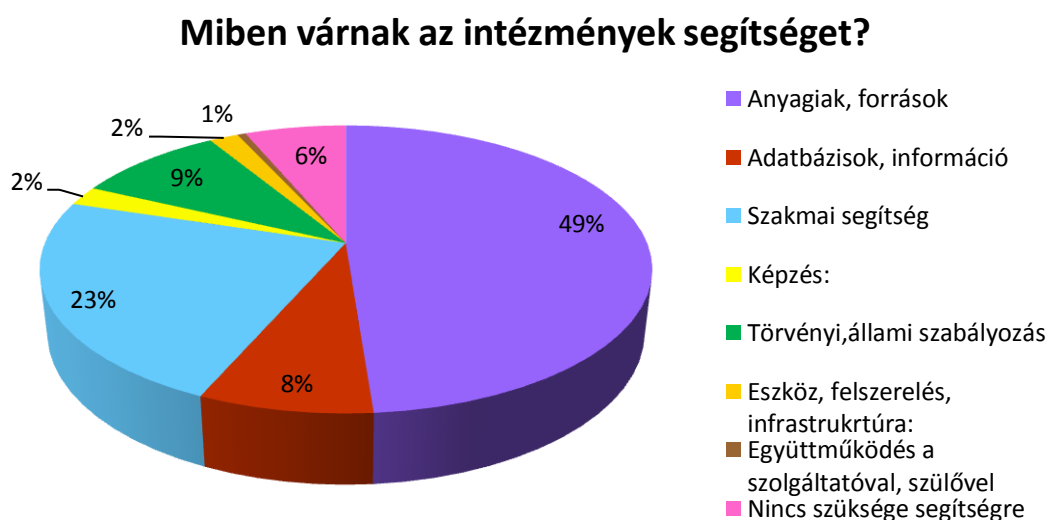
A visszaérkezett kérdőívek alapján tehát jelentős azon vezetők száma, akik szerint intézményükben nem szervezhető ilyen program. Az említett okok közül első helyen áll, hogy nem tartják a profiljukba egyeztethetőnek (35%-a a válaszadóknak. Ezek zöme óvodák, szakiskolák vezetője.) Az életkori sajátosságokkal magyarázza a válaszolók 24 %-a a szervezés elutasítását (szintén leginkább óvodai vezetők). Az erőforrásokat 16% nem tartja megfelelőnek (szakember, anyagi források). Az igény hiányával küszködik (szülők, kollégák, fenntartói) 11%. Az akadálymentesítés hiányát jelző 4%-os arány arra mutat, hogy integráltan nevelő, speciális tanrendű, illetve gyógypedagógiai intézmények is viszik/vinnék erdei iskolába diákjaikat. Ennek a lehetőségnek a biztosítása kiemelten fontos lenne. Sokéves tapasztalatom, hogy ezek az intézmények szívesen és magas színvonalon szervezik az erdei iskolai programokat és tanulóiknak ezek a napok különösen nagy élmény, sikerélmény lehetőségét biztosítják.

5. ábra Miért nem szervez erdei iskolát az intézmény

Az erdei iskolát/óvodát szervezők is igénylik a támogatást, segítséget. A 6. ábra a programot szervező és nem szervező intézmények együttes igényeit mutatja. Ez alapján a legnagyobb segítséget anyagi téren várják (49 %). A program nemcsak módszertani felkészültséget, de szervezési készségeket is megkíván tőlünk. A kérdőív alapján a magyar oktatási intézmények közel negyedének (ennyi válasz érkezett) 23 %-a örülne a szakmai segítségnek, amely mindkettőt magába foglalja. Ez 2/3 részt módszertan, de több intézményben gondot jelent a szálláshely kiválasztása, utazás megszervezése is. Itt jegyzem meg, hogy jó szervezéssel az anyagi nehézségek nagy része megoldható. Ezt egy másik cikkben részletesen is bemutatom.

A diagramról leolvasható többi segítségnyújtási lehetőség: törvényi szabályozás (9%), adatbázisok, információk (8%), képzések (2%), eszköz, felszerelés (2%), és az együttműködések (1%) szintén enyhíthetik az anyagi problémákat is.

6. ábra Miben várnak segítséget az intézmények?

A kísérő levélben kértem az oktatási intézményeket, hogy ha nem szerveznek erdei iskolát, akkor is válaszolják meg a kérdéseket. Úgy vélem, - az e-mailes visszajelzések is ezt támasztják alá – sok intézmény meg sem nyitotta a levelet, mert annak tárgya, feladója az erdei iskolára utalt, abban nem érezte magát érintettnek. Mivel az erdei iskolázó intézmények vélhetően nagyobb százalékban nyitották meg és töltötték ki az űrlapot, valószínűsíthető, hogy a nem erdei iskolázó intézmények valós aránya a mértnél jóval nagyobb.

Mindezek tükrében lássuk, mit jelzett vissza az oktatási intézmények közel egynegyede, ami az erdei iskolával érintett iskolák/óvodák ennél jelentősen nagyobb arányát jelenti.

A kérdésekre adott válaszok és a felméréshez kapcsolódó tréningorozat tapasztalatai alapján a következő témakörökben szükséges a tájékoztatás, segítségnyújtás:

a) a pedagógusok fogalmi tisztánlátása, fogalom értelmezése (7., 8., 14. kérdések)

A program következő elemeiről bizonyosodott be, hogy nem egyértelmű, még az erdei iskolázók / óvodázók között sem:

- miben tér el a hasonló terepi foglalkozásoktól? (35% nem tudja)
- mennyire természetfüggő? (35% csak természetismereti tartalmat gondol)
- célja? (35% terepgyakorlati tartalommal feltételezte a program célját)
- mikor szervezzük, hány napra? (35% nem tudta, vagy nem jól tudta)
- bejárós vagy bentlakásos kell, hogy legyen? (25% nem biztos a válaszban)
- munkaformái (25% szervezéskor teljesen a szolgáltatóra bízta)

b) erőforrás (anyagi, szellemi, humán) (9., 15., 16., 17. kérdések)

A válaszadók erőforrás problémáit a következő csoportokba soroltam:

- a költségek anyagi fedezetének megteremtése (49%)
- a módszertani kultúra hiányosságai (23%)
- szervezési gondok (20%)
- dokumentációs nehézségek (9%)
- a szabályozás útvesztői (9%)
- az információs csatornák hiánya (8%)
- kommunikációs problémák (2%)

c) fenntartói, állami (pályázati) támogatás (10., 17. kérdések)

A felmérés tanulsága szerint a szabályozási kérdésekben megoldandó feladatok:

- a szabályok betartásának ellenőrzése (52%)
  - egységes, egyértelmű szabályozás (43%)
  - pályázatok kiírása, ésszerűsítése; pályázók segítése, (5%)
- d) szervezés (kapcsolatok, szakértelem) (11., 12., 13., 14., 16., 17. kérdések)

A szervezéssel kapcsolatosan a következő nehézségekről számoltak be a válaszoló intézmények:

- a szülők meggyőzése (40%)
- megfelelő programok kiválasztása (25%)
- szervezést segítő kolléga hiánya (20%)
- egyeztetés a szolgáltatóval (10%)

A fentieknek megfelelően a négy probléma csoport a *nem egyértelmű fogalomértelmezés, az erőforrások nem megfelelő kezelése, a fenntartói támogatás hiánya és a szervezéssel kapcsolatos nehézségek*. A nem egyértelmű fogalom értelmezés és az erőforrásokkal való rossz gazdálkodás eredményezheti a fenntartói támogatás hiányát is. Ennek hiányában nehéz, akár megvalósíthatatlan a program szervezése.

4. Összegzés

A kérdőívben beérkező gondok átolvasása után igyekeztem átgondolni, hogy ezek hogyan orvosolhatók. A válaszoló intézmények közel fele az anyagi problémák megoldását látja halaszthatatlannak. Természetesen én is jónak tartanám, ha központilag lenne egy egységes szabályozás, és ehhez legalább részleges támogatás, de addig sem kell lemondanunk a jól bevált erdei iskolákról, illetve a jó gyakorlat átvételéről. A jó szervezés, információáramlás, módszerek, saját készítésű eszközök segíthetnek a megoldásban. A legfontosabb azonban az akarat, pozitív hozzáállás.

Irodalomjegyzék

MAKÁDI M. 2009. : Kompetenciaalapú pedagógia Mozaik Kiadó, Szeged pp 5. – 135.

Tanári létkérdések– Kézikönyv gyakorló pedagógusoknak, osztályfőnököknek (Báthory Zoltán) RAABE könyvkiadó Kft. Budapest, 1994 – 1997. 1 400 p

NAGY József: Kompetencia alapú kritérium orientált pedagógia, Mozaik Kiadó Szeged 2007. 17. p

TORNYOSI NAGY Éva: Alkalmazott vezetéselmélet – Alfa Ipari Zrt. Budapest, 2006. 63 p

VEKERDY Tamás: Másféle iskolák - Saxum Kiadó Bt. Kaposvár 2005. 87 p

Internetes irodalom:

Közművelődési Fogalomtár 2012: Közművelődési Fogalomtár Nemzeti Erőforrás Minisztérium Közművelődési Főosztály elektronikus változat (2008 – 2012. 02. 5.) 93 p - <https://docplayer.hu/200640-Kozmuvelodesi-fogalomtar.html> (2019. 07. 02.)

Oktatási adatok 2014/15 - <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1415.pdf> (2019.07.15.) 3 p

Rövid szakmai életrajz

Vajtáné Boros Éva Klára az Erdei Iskola Egyesület elnöke, aki emellett gyakorló pedagógusként közel 30 éve tanít biológiát, természetismeretet és informatikát. Felsőfokú tanulmányait Kaposvárott a Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskolán, majd az Egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán és a Pécsi Tudomány Egyetemen végezte. Közoktatás vezetői végzettséget is itt szerzett. Mesterpedagógus fokozatú nevelő, szerepel az általános gyermek és ifjúsági szakértői névjegyzékben. Fő kutatási területe az erdei iskola szervezési és módszertani kérdései.

Mellékletek:

1. sz. melléklet: Országos kérdőívünk tapasztalatai: Kérdőív

1. Az Ön intézményének székhelye:

- község
- város
- megyeszékhely
- főváros

2. Milyen típusú az Ön intézménye (több válasz lehetséges)

- óvoda
- általános iskola
- gimnázium
- szakközépiskola
- szakiskola

3. Milyen fenntartású intézmény?

- egyházi
- civil (alapítványi, egyesületi, stb.)
- KLIK
- felsőoktatási intézményi
- minisztériumi
- önkormányzati
- külföldi
- Egyéb

4. Az intézmény (tagintézmény) neve: (A válasz nem kötelező!)

5. Intézményében szerveznek –e erdei iskolát / erdei óvodát?

- igen
- nem

6. Ha szerveznek erdei iskolát / erdei óvodát, adja meg milyen rendszerességgel.

- minden évben
- kétfévente
- háromévente
- négyévente
- ritkábban

Egyéb

7. Hány napos az Önök által szervezett erdei iskola / erdei iskola program?

3 nap

4 nap

5 nap

Egyéb

8. Mely évfolyamok bevonásával szervezik az erdei iskola / erdei óvoda programot? (több válasz lehetséges)

első

második

harmadik

negyedik

ötödik

hatodik

hetedik

nyolcadik

kilencedik

tízedik

tizenegyedik

tizenkettedik

óvoda

9. Hány gyereket érint egy évben az Ön intézményében az erdei iskolázás / erdei óvodázás?

20-nál kevesebb

20 - 35 fő

36 - 50 fő

51 - 65 fő

66 - 90 fő

91 - 120 fő

121 - 250 fő

250 fő felett

10. Ha nem szerveznek erdei iskola / erdei óvoda programot, válasszon az alábbi lehetőségek közül!

- Szívesen szerveznénk erdei iskolát, ha a költségeit legalább 50 % -ba támogatnák
- Szívesen szerveznénk erdei iskolát, ha a költségeit legalább 90 % -ba támogatnák
- Csak akkor szerveznénk ilyen programot, ha minden költséget támogatna a fenntartó.
- Más okból nem szervezünk erdei iskola programot. Indok:

11. Általában hová szervezik az erdei iskolát / erdei óvodát? Jelölje be a szállásadó típusát! (több válasz lehetséges)

- erdészeti fenntartású
- nemzeti park fenntartású
- civil (alapítványi, egyesületi, stb.) fenntartású
- egyházi
- állami (önkormányzati, egyetemi, stb.)
- magán szálláshely
- iskola saját épülete egy másik településen
- Egyéb

12. Kérjük, adja meg a konkrét szállásadót, ha van ilyen!

13. Mely időszakra esik az intézmény tanulójának erdei iskolában / erdei óvodában töltött hete? (több válasz lehetséges)

- szeptember
- október
- november
- december
- január
- február
- március
- április
- május
- június

14. Igénybe vesznek-e külső szolgáltatótól szakmai programot?

- nem, az iskola által összeállított programot valósítjuk meg
- igen, a teljes programot a szolgáltató nyújtja
- részben, a helyszínhez igazodó szakmai programok közül választunk
- Egyéb

15. Mennyit fordítanak átlagosan a következő költségekre napi költséggel számolva/fő?

(Kérem, minden költséget, ami összességében jelentkezik osszon el az erdei iskolában töltött éjszakák számával, illetve a résztvevők számával!)

pl.: Utazási költség 2 000 Ft/fő / 5 nap = 400 Ft /fő/nap.

	0 - 100 Ft	101- 500 Ft	501 - 1000 Ft	1001 - 1500 Ft	1501 - 2000 Ft	2001 - 2500 Ft	2501 - 3000 Ft	3001 - 3500 Ft	3501 - 4000 Ft	4001 - 4500 Ft	4500 Ft felett
utazás	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
szállás, étkezés	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
szakmai programok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
helyettesítés, túlóra díja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
egyéb kiadások (pl. anyagok, eszközök)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Mi okoz gondot intézményüknek az erdei iskolázás / erdei óvodázás megszervezésekor? (több válasz lehetséges)

- A helyettesítések, elmaradt órák pótlása.
- A szülőket nehéz megnyerni.
- A kollégák nem látják a jelentőségét, hasznát.
- A dokumentálása okoz nehézséget (naplóban, tanmenetben, pedagógiai programban)
- A fenntartó nem támogatja .
- Az egy hét minden tantárgyat felölelő tananyagának összeállítása.
- Egyéb

17. Miben vár intézményük segítséget az erdei iskola / erdei óvoda módszer kipróbálásához, vagy folytatásához?

Köszönjük a kérdőív kitöltését!